

HELSINGIN HOVIOIKEUS

Hovioikeuden presidentti Asko Välimaa

12.10.2021

Eduskunnan lakivaliokunnalle

Lausunto asiassa HE 133/2021 vp: Hallituksen esitys eduskunnalle suullisen todistelun tallentamista ja vastaanottamista yleisissä tuomioistuimissa koskevan lainsäädännön uudistamiseksi

Yleistä

Helsingin hovioikeus pitää yleisesti hallituksen esitystä ja hanketta kannatettavana. Hyvin toteutettuna ja resurssoituna henkilötodistelun videointiuudistuksella on mahdollista parantaa muutoksenhaussa tapahtuvan näytön arvioinnin oikeellisuutta, tehostaa muutoksenhakumenettelyä ja vähentää muutoksenhausta asianosaisille ja todistajille aiheutuvaa haittaa sekä siirtää oikeudenkäynnin painopistettä käräjäoikeuteen.

Hovioikeus painottaa, että tuomioistuinten resurssit on uudistuksessa turvattava. Hovioikeuden henkilöstöresurssien vähentäminen uudistuksen seurauksena merkitsisi, ettei oikeudenkäyntien jutturuuhkaa kyettäisi purkamaan tavoitellulla tavalla eivätkä uudistuksen tavoitteet toteutuisi täysimääräisesti. Tulee huomata, ettei uudistus todennäköisesti vähennä henkilöstötarvetta hovioikeudessa. Hallituksen esityksessä mainitaan pääkäsitelyn työmäärästä mahdollisesti aiheutuvan säästöä, mutta on samalla todettu, että esityksen vaikutukset erityisesti suullista todistelua koskevista käsittelyratkaisuksista voisivat olla työmäärällisesti suurempia kuin pääkäsitelyiden peruuntumisten vähentymisestä johtuva työmäärän säästö (ks. luku 4.2.4, *Hovioikeudet*). Uudistuksen toteuttaminen vaatii kertaluonteisten suunnittelu- ja rakentamiskustannusten lisäksi vuosittaisia ylläpitokustannuksia, joiden määräksi hallituksen esityksessä arvioidaan alustavasti noin 2,53 miljoonaa – 3,84 miljoonaa euroa (ks. luku 4.2.5).

Hallituksen esityksessä esitetty sääntely vaikuttaa suoraan tuomioistuinten resurssitarpeisiin ja uudistuksen onnistumiseen. Uudistuksen tavoitteiden toteutumista heikentäisi ja hovioikeuksien resurssitarvetta lisäisi, mikäli sääntelyssä todistajien uudelleenkuulustelun tai lisäkuulustelun kynnyks säädetään liian matalaksi.

Yksityiskohtaisia huomioita

Hallituksen esityksessä ehdotettava oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 15 a § on olennainen uudistuksen tavoitteiden toteutumisen kannalta. Säännöksen muotoilu ohjaa osal-

taan sitä, kuinka tehokkaasti henkilötodistelun videointia hovioikeuksissa voidaan hyödyntää. Todennäköistä on, että asianosaiset pyytävät yleisesti ainakin sellaisten todistajien uudelleenkuulustelua hovioikeudessa, joiden kertomuksen uskottavuutta he haluavat horjuttaa tai joilta he kokevat saaneensa käräjäoikeudessa epätyytyttäviä vastauksia. On myös todennäköistä, että asianosaiset pyytävät todistajan lisäkuulustelua hovioikeudessa, kun he katsovat käräjäoikeudessa jääneen sellaiset kannaltaan hyödylliset lisäkysymykset käräjäoikeudessa kysymättä, joilla pyrkii horjuttamaan todistajan uskottavuutta käräjäoikeudessa annetuista vastauksista. Uudistuksen keskeisenä tarkoituksena kuitenkin on, että hovioikeudessa otetaan videotallenteen avulla pääsääntöisesti vastaan sama henkilötodistelu kuin käräjäoikeudessa. Ehdotetun pykälän 1 momentin sanamuoto erityisestä syystä ohjaa kynnystä uudelleenkuulustelulle ja 2 momentin sanamuoto muista syistä kynnystä lisäkuulustelulle uudistuksen tavoitteisiin nähden tarpeettoman alhaiseksi.

Näistä syistä hovioikeus ehdottaa, että oikeudenkäymiskaaren 26 luvun 15 a § 1 ja 2 momentit säädetään seuraavaan muotoon (muutokset hallituksen esitykseen korostettu):

Käräjäoikeudessa vastaanotettu suullinen todistelu otetaan pääkäsittelyssä vastaan käräjäoikeudessa tehdyttä kuva- ja äänitallenteelta, jollei ole *erityisen painavaa* syytä kuulustella käräjäoikeudessa kuulusteltua henkilöä henkilökohtaisesti uudelleen.

Käräjäoikeudessa kuulusteltua henkilöä voidaan kuulustella pääkäsittelyssä henkilökohtaisesti myös lisäkysymysten esittämistä varten, jos se on hovioikeudessa vedottujen uusien seikkojen tai todisteiden vuoksi *välttämätöntä* taikka muusta *erityisen painavasta* syystä tarpeen asian selvittämiseksi.

Nämä ehdotetut muutokset säännöksen sanamuotoon eivät estä oikeussuojaperusoikeuden ja oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ihmisoikeuden asianmukaista ja tapauskohtaista huomioon ottamista säännöksen tulkinnassa, mutta turvaavat ehdotettua paremmin uudistuksen tavoitteiden toteutumista.

Lisäksi hovioikeus esittää, että ehdotettuun oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 7 §:n muutokseen lisättäisiin maininta käräjäoikeuden tuomiossa olevasta *jäsennellystä* luettelosta esitetyistä todisteista. Muutoksenhakutuomioistuimen näkökulmasta on olennaista, että käräjäoikeuden ratkaisuun merkityt todisteet on ilmoitettu jäsennellysti. Yksinkertaisimmillaan tämä tarkoittaa sitä, että todisteet on numeroitu ja ryhmitelty asianosaisittain ja teemoittain tai syytekohdittain.